

קולנוע

שחקנים

ויליאם הולדן

אני מרגיש קרוב יותר לסוף!

כל מי שראה את הסרט רשת שידור יסכים, בוודאי, שאחת ממעלותיו הגדורות ביותר היא איכות המיחשק בו, ובייחוד המיחשק הגברי. הבמאי, סידני לומט, הצטיין מאוד במיד בהדרכת שחקנים והפעם הוא התעלה על עצמו, בהדרכת שני השחקנים הדמויות המנוגדים לחלוטין מבחינת המיחשק: פיטר סינ' וויליאם הולדן.

דמותו של פינ'ן חיצונית, חריגה, צעירה, גוררתית וחסרת-מנוחה, חלומה של כל שחקן השואף להפעיל את הזיקוקין דייבור הטכניים שרכש בקאריירה ממושכת. ואכן, פינ'ן השתמש בכלום היטב וזכה באוסקר.

דמותו של הולדן, לעומתו, שקטה, מאופקת, מופנמת, מעמיקה ועצורה יותר, דווקא משום כך, כפי שיעיד כל שחקן, קשה הרבה יותר לגילום. הולדן היה מוכן עמל לפרס האוסקר, אך לא זכה בו. לא מפני שלא היה ראוי לו, אלא משום שהישיבות היו כאלה שנטו "לטובת" פינ'ן, אשר נפטר מייד אחרי הופעתו בסרט, אחרי שבמשך שנים לא זכה בהכרה שלה היה ראוי. מתן הפרס היה מעין התנצלות מאחרת של הוליווד, כאילו אמרה ל"פינ'ן": "סליחה ששקתו זמן רב כל-כך."

השבועות נוסח הוליווד. ואין אדם כמו ויליאם הולדן המבין מצב שכזה. אני מאושר, הוא הגיב, להפתעת הכל, כאשר גודע לו "פינ'ן" — ולא הוא — זכה בפרס האוסקר. "המצבה הנאה ביותר לאדם, היא הדרך שבה זוכרים אותו. ופרס ה"אוסקר" יהיה מעתה חלק מן הדרך שבה נזכור את פיטר."

מי שחושב כי התגובה מזורה, ואולי צבועה במיקצת, אינו מכיר את דימויו של ויליאם הולדן בהוליווד, ושוכח כי אחרי 38 שנות קאריירה (הוא הופיע לראשונה בתפקיד ראשי בננו הוהב, בשנת 1939), דברים מעטים מאד יכולים להפיק תועלת או ביעור מהסרטים. וכי אחרי כל התפקידים הראשיים, הפרסים והתהילה, הוא יכול בהחלט להרשות לעצמו להיות רחבי-לב, והוא באמת עושה זאת, במלוא הכנות.

אשר לחשבונות של הוליווד, אין כהולדן המכיר אותם, על בשרו. אחת הדוגמאות הקלאסיות לעיוות האוסקרים התרחשה לפני 27 שנים, כאשר הכל הסכימו כי הולדן ראוי לפרס עבור הופעתו ב"שדרות סנט" (לדעת רבים) — פיסטו די טוב ביותר בכל הזמנים). אבל הפרס ניתן אז לחוזה פרר, שלוש שנים לאחר-מכן

מסע הייסורים של מסע האלונקות

סרט שצה"ל תופס בו את המקום הרכוזי, יכול לנקוט אחת משתי גישות: אחת — סגידה. צה"ל הוא הצבא הטוב בעולם, חייליו הם גיבורי-חיל עשויים ללא חת, וכפועל יוצא מכך, שום דבר שיקורה בצה"ל אינו יכול להיות פחות ממושלם. מבריק ויוצא-מגדרה-רגיל. כל מי שמטיל ספק בכך הוא עוכרי-ישראל, אנטישמי, אנטי-ציוני, ובכלל טיפוס לא חברותי ולא נחמד. זוהי הגישה הבריאה, המקובלת והמומלצת עליידי גורמים רשמיים רבים, ובראשם — צה"ל.

הגישה השנייה פופולרית פחות. היא סוברת שצה"ל הוא גוף המורכב מבני-אדם, וככל גוף שמורכב מבני-אדם גם בו יש חיובי ושליילי, נישגב ומכוער. וכל מי שרוצה להוסיף על החיובי והנשגב, מוטב לו שינתח את השליילי והמכוער, ויפיק מהם לקחים.

זוהי הגישה שבה בחר הד"ר יהודה ("גאד") נאמן, במסע האלונקות שלו. סרט על פלוגת טירונים בצנחנים, ועל טירון אחד שנושבר ומת באימונים, כשחשד כבד של מעשה-התאבדות נישא באוויר.

לפני יום-הכיפורים. את הרעיון ל"סרט נטל נאמן מתוך ניסיונו האישי, כמי שהיה רופא בצנחנים, הוא נזכר במיקרה אחד, שבו התאבד טירון בירייה בחדרו של המפקד. המחשבה להפוך את המיקרה ההוא לגרעין העלילתי של סרט באורך מלא, עלה בראשו של גאד עוד לפני מיל-חמת יום-הכיפורים.

פרוץ מילחמת יום-הכיפורים דחה את המשך הטיפול ברעיון. חודשים ארוכים במילואים הוסיפו רבדים לא מעטים של חלונות והתנסויות ביחידה קרבית, אשר התקשרו בצורה זו או אחרת לסיפור הימורי. כשחזר לחיים האזרחיים, פנה גאד לעזרת הסופר דניאל הורביץ, ובעיבודו יחד עימו לבשו הרעיונות הרבים צורת סרטיים, שהוגשו לתחרות של המועצה לתרבות ולאמנות.

הזוואות מחברים. המועצה קראה ראתה כי טוב, והעניקה לתסריט פרס של 300 אלף לירות. זו היתה, למעשה, הדחיפה המעשית הראשונה לקראת מימושו של הסרט. ומאותו רגע ואילך יצא מטע האלונקות למסע-הייסורים הפרטי שלו.

תחילה, בעיית המשקיעים: כאלה לא נמצאו בסביבה (למרות שהתסריט הוכתר

צנחנים מתפשטים במיקצחת בסרט "מסע האלונקות" צה"ל דרש "מוות חיובי"

ברומא זול יותר. הסרט צולם כולו בתוך 30 יום. ככל הסרטים שאין בהם בורקאס ואינם כורעים בדרך לפני המכנה המשותף הנמוך ביותר של הקהל, הוא נעשה מתוך נכונות של מרבית משתתפיו לעבוד תמורת חלק מן השכר, או תמורת אחוים. מתוך ניסיון נואש להוריד את הוצאות-ההפקה חיפש גאד עד שמצא, ב"רומא. מעבודת שתעריפין זול ב-40 אחוים מזה של המעבדות הישראליות. אולפן-הקלטות גיריורקי עשה את עבודת פסי-הקול במחיר נוח יותר מאשר בארץ.

אבל מסע-הייסורים עדיין לא תם. כעת צריך היה למצוא מפיץ, ובית-קולנוע. בעל בית-קולנוע אחד, שראה את הסרט, הגיב: "זה סרט טוב. זה סרט מיסחרי, ואני מאחל לך שתיכשל." מדוע? משום שמסע הייסורים מעז לשאול שאלות על נושאים שהשתיקה יפה להם. כך, לפחות, סבר אותו בעל בית-קולנוע.

היום בהכרה סגורה. לבסוף, אחרי שנמצא המפיץ ונמצאו בתי-הקולנוע, שהסכימו להציגו, יוכל גם הקהל להחליט אם אכן אלה הם נושאים שהשתיקה יפה להם. כי מדובר, בסרט, בדרך שבה מנסה צה"ל לחשל את חייליו; בעובדה שהחייל, יותר משהוא אישיות בפני עצמו, הוא פרט בתוך צוות, ומי ש"אינו משלים עם כך סופו להישר. מדוי בר בו בהווה של צעירים אשר עזבו לראשונה בחייהם את הבית ואת השכונה ועם חיים בתוך חברה סגורה, ארווק עם עצמם ומפקדויות, שאינם מבוגרים או בשי-לים הרבה יותר מהם.

מסע האלונקות רחוק מלהיות סרט מושלם. מדובר בו על בעיות הרבה יותר מאשר על אנשים. העמדת הדמויות לפני הישיבות, מיבנה כל צילום ותנועות המציגים למה מעידים על רגישות ודימויו ניכרים של הבמאי, על שימוש בשפת-קולנוע חסרת-אמיתות, ועל יצירת אווירה צבאית אמיתית, כנה ואותנטית. אולם מאידך: המיבנה הדרמטי לוקה לא פעם בחסר, ורצונם הטוב של השחקנים עולה לא פעם על יכולתם. אבל, וזה החשוב מכל, זהו סרט ישראלי התוקף בעייה ישראלית, עם אנשים ישראליים ומשברים "משלנו", ומנסה להבין אותם. ומשום כך הוא ראוי על עצם טיפולו בנושא זה — ותהיה דעתו של צה"ל — אשר תהיה — לצל"ש.

נזכרה הוליווד בחובה להולדן. הוא הופיע או בקומדיה אחרת של אותו הבמאי ש"עשה את שדרות סנט, בילי ויילדר. שם הסרט היה סטאלאג 17, ותפקידו של הולדן היה צנוע. מצומצם וציני הרבה יותר. אבל שטר יש לפרוע, והולדן זכה בפסלון המוזהב דווקא עבור תפקיד זה.

מנוחה בשמורת החילות. מזור עד כמה דומה תפקידו של הולדן ברשת שידור למצבו היום בחייו. הוא בן 58, וכמו מנהל חטיבת-החדשות בסרט גם הוא חש "הרבה יותר קרוב לסוף מאשר להתחלה, ומשום כך אינו מתכוון לבזבז זמן." לפני 14 שנה הוא התגרש מאשתו ברנדא מארשל (ש"ת קנית לשעבר), אחרי שגידל עימה שני בנים משותפים ובת שלה מגישואין קוד" (המשך בעמוד 46)

(בפרס!) הבנקים שאלהם פנה הבמאי השיבו לו כי אינם רואים סיבה להשיקע ב"עוד סרט ישראלי מן השורה. שאין בו שום דבר מיוחד". המפיקים ה"מיקצרי עיים" (המרכאות פירושו שבארץ אין ל"מושג הזה הגדרה מדויקת!) טענו, לעור-מת זאת, כי הנושא "מדי מיוחד".

לבסוף, עם קצת הלוואות מחברים ומן המדינה, הפרס על התסריט, קרנות שונות וכן הלאה לפי כל אמצעי ה"שנור" המקורי בלים והמאמצים הגיע הסרט לשלב היפקה. ואז נכנס לתמונה צה"ל.

מוות חיובי. מובן שבסרט שעלילתו מתנהלת כולה ביחידה צבאית, אין מנוס מפנייה לצה"ל כדי לקבל — לצורך הצי-לומים — אבזורים צבאיים, רובים, גיפים, אוהלים וכיוצא באלה. אבל צה"ל התי-לבט. צריך שהמוות בסרט יהיה "מוות חיובי", נאמר לנאמן. ובכלל, למה לא להציג את צה"ל באור יפה, רודו ובריא? הצנורה העבירה את העניין לדובר-צה"ל, דובר-צה"ל העביר את העניין למטכ"ל, ומהמטכ"ל חזר לצנורה וחוזר חלילה.

וצה"ל המשיך להתלבט. אפילו המלט היה מתקנא בלבטים ממושכים שכאלה. פינות הסיפור התעצלו כדי שעדיין-הנפש לא יישרטו, אבל צה"ל עדיין התלבט. אחרי 14 חודשים עדיין לא ניתנה תשובה סופית. בין השאר נדרשה ערבות בנקאית בגובה של מיליון לירות עבור הציוד ש"יושאל לסרט. הצילומים החלו, ותשובת צה"ל עדיין התמהמהה. בינתיים הגיע הי-עניין אל יועץ-שר-הביטחון, האלוף (מיל), ישראל טל, והוא החליט. הסיוע ניתן — עליידי מישר-הביטחון ומישר-הגבול! צה"ל עדיין התלבט.

סרט

לנשים

לחיות מחדש (פאר, תל-אביב, צרפת) — היה זה גבר שנים סרט זה, קלוד ללוש, אבל הכל מכוון בו אל בנות המין הנשי (איש אינו מעז עוד לקרוא להן, כיום, המין היפה או המין החלש). ומאחר שמקובל לחשוב שהנשים הן הצרכניות הגדולות ביותר של הקולנוע, מתקבל על הדעת שלסרט צפויה הצלחה מיסחרית ניכרת.

גיבורתו היא נערה שבוגל צעיר הושלכה לכלא, אחרי שהיא וידידה הרגו — בטעות — את המעסיק שלה שניסה להתעסק איתה. בכלא היא מצליחה להיכנס להריון (וזהי הדרך היחידה, לדעתה, לשמור על טעם כלשהו בחיים, אחרי שבן-זוגה נפטר), וכשחיה משתחררת, בתום 15 שנות מאסר, היא מתכוננת לשקם את חייה ולהחזיר את בנה אליה.

מאחר שהאשה היא קאתרין דנב, אחת התופעות האס-תטיות ביותר שידע בד הקולנוע מעולם, קשה מאד שלא להזהרות עימה, ושלא להבין לרוחו של בנה, כאשר הוא מנסה לחזר אחר אמו, לפני שהוא מגלה את זהותה. הופעתה של עוד חברה-לכלא, אשה בעלת מעלות מייור-חדות בתחום החינוך המיני, שאותה מגלמת אנוק איימה, מוסיפה למשק-החיות העליון של יופי כהה, חם ומשובב-נפש שלה.

אשר ליצירתו של ללוש — זה זמן ניכר שקשה להתייחס ברצינות לסרטיה. במיקרה הטוב, הם בוועות-סבוב ציבער-ניות מאד, במיקרה הרע, כשהם מתיימרים לומר דברים

קאתרין דנב ו'אנוק אוק — יחי היופי!

רציניים, הם יומרניים, שיטחיים ומרגוים עד אימה. לחיות מחדש הוא מיקרה-ביניים. נושא קליל ואווירי, המחזר כל העת אחרי עינו של הצופה, אולם עמוס בכל-כך הרבה פעולות סטניים, תנועות אינסופיות של מצלמה, צילומים נגד השמש ומיסנונות-אור למיניהם, עד שהדבר מת-חיל לעייף. אולם, מי שאינו ער לצד הטכני של הקולנוע לא יופרע, כנראה, ומכל מקום — קאתרין דנב ואנוק איימה מהוות פיצוי נאות לכל שיעור של סבל.